

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Horologium aeternae sapientiae

Seuse, Heinrich

[Paris], [zwischen 1480 und 1489 oder um 1485-90]

Capitulum tercium

[urn:nbn:de:bsz:31-293072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293072)

miā caritate ⁊ dilectione. Si propter quid: certū ē. q̄a
propter te: vt sua deformitate te formosū faceret. suo li
uore te sanaret. sua morte perhēnis vite tibi imorta
litate tribueret. Sic ergo dilectū amoris oculo respici
endo. videbis plenū caritate et dilectione qui non so
lū verbis amauit vt nonnullē dilectrices: sed ⁊ factis
se diligere cōprobauit. qz in mortē et vsqz ad mortem
dilerit. Sic igitur patet q̄ exterioris hoīs forma ⁊ dis
positio quā ex passionis ⁊ mortis acerbitate contraxit
magis ē amoris expressiua: q̄ difformitatis indicatiua
Nec obstat si hoc ei qui nō amat nō videat. qz lippiis
vel infirmis oculis odiosa est lux: q̄ puris ē amabilis.

Discipulus. Vere ⁊ indubitāter sic est. ⁊ beati oculi
qui sic vident. q̄a hoc nō est oīm: sed paucorū. id est ser
uide amantiū. fallax proinde grā ⁊ vana est pulcritu
do. puerbioz vltio. Nec immerito stultus reputabitur:
qui secundū faciē ⁊ nō secundū veritatē amat. Nā q̄a
falsū p̄ vero recepit. ideo fructu optato carebit. **S**a
pientia. **A**d rediūnā igitur sēper tue menti salubrē
passionis mee ip̄rimendā memoriā. amorisqz mei artē
atqz materiā āpliorē prebendā deuotissime auribz ei⁹
q̄dā de ea passione breuiter replicabo.

De quibusdā christi passionibz. **E**t qualiter verus amator se
debet eis conformare. Et quare deus p̄ talē mortē genus hu
manū redemit.

Capitulum tertium.

ANTE diē festū pasche vltia cena iā facta cū
discipulis instāte t̄p̄e trāsit⁹ mei ex h⁹ mundo
ad prēz egressus cū vñdeci abū i mōtē oliue
ti vbi fact⁹ i agonia cū pliri⁹ orassē. ⁊ itellige
rē tā crudelia tormētoz gnā n̄ iā iminē tūc fact⁹ ē su
dor me⁹ sicut gutte sanguis decurrētis i terrā. Vir enī
credibile eēt alicui hōi viuētī sub celo q̄les angustias ⁊
quā vehementes ⁊ tribiles mortis p̄ssuras natura deli
cata mortē horrendo in eius presentia. tunc persensit.

B 2

Postea venerūt filii tenebrarū hostilī q̄ me durissime
captiuantes ⁊ crudelī ligantes ad ciuitatē reduxerūt
Noctē illā sacrilegi diuersis suppliciorū generibz i me
expenderūt. ⁊ se penis meis faciātes ludibriis ⁊ vberibz
iniuriis ⁊ obprobriis inumeris me afflixerunt. faciē
meā amabilē turpiter cōspuebant. oculos velabāt.
collū cū subsānatione ꝑcuciebant. Mane facto i atrio
caypberitatē ꝑfitendo reū me eē ꝑclamabāt mortis.
maternis quoqꝫ visceribz ipsa q̄ me genuit sup me do-
luit ⁊ irremediabilibz lacris fleuit cū me in tantis op-
probriis ⁊ angustiis positū vidit. Deinde ante presidem
pylatū fui adductus accusatus ⁊ condēnatus. Inimici
mei terribilibz oculis me intuebant. ⁊ tāqꝫ gygantes
steterunt ꝑtra me. Ego autē mansuete tāqꝫ agnus man-
suetus q̄ paratur ad victimā stabā demisso capite pa-
cientissimo corde. Post hec ab herode albaveste indu-
tus tāqꝫ fatu⁹ illusus fui. Corp⁹ meū formosū flagellis
acerrimis verberauerūt. caput delicatū spinis ꝑugen-
tibz ꝑforauerunt. facies mea amabilis sputis ⁊ sāguīe
defluente sordebat. et sic tandē condēnātū miserabiliter
cruce humeris supposita ad locū supplicii eduxerūt cla-
mantes valentē Tolle tolle Crucifige maleficiū. **D**isci-
pulus. **O** sūma pietas si tā amara fuit tue passiois i-
choacio heu ḡlis erit tāti doloris erit ⁊ cōsumatio Re-
uera aīal irrōnale tā crudelia pati esset in vidē miseria
q̄tomagis te oīz creatorē ⁊ ꝑciosissimū hoīez sustinē tā
ūmanā tormētā ⁊ supplicia. merito ꝑinde ex itimo cor-
dis affectu ⁊ totis precordis meis ꝑpacietur ē anima
mea. Sed vnū est qđ a te scire cupio de quo etiā nō de-
sino mirari. Ecce querenti in tuā diuinitatē ostendis
humanitatē q̄renti dulcedinē ꝑfers amaritudinē ꝑe-
tenti māmillas suggē das robusta certamina decerta-
re. O eterna sapientia cur hec facis vel quid vis ꝑ hec
ostendere. **S**apientia. **N**otū ē sic qꝫ nō dat ꝑueniri

ad diuinitatis altitudinē vel inusitatā dulcedinem nisi tractus pro quodā fidei ac dilectionis affectu per humanitatis et passionis mee amaritudinem. Et quanto hac neglecta quis ascenderet altius tanto cadit profundius. Hec est ei via per quā itur. Hec porta per quā introitus ad desideratū finem concedit. Quapropter deponere nūc oēm cordis tui formidinez et timorē et induere aīm virilem. Constanter age. et in acie fortiter tecum consistere. quia nō decet famulū deliciarum. vbi viderit dñm suū tā strenue decertare. Respice oculo mentali numerū fortium dauid. inter quos si spūaliter eterno regi militaturus anumerari desideras: necesse est. vt pristinam ignauitā deponas: et exemplo trium fortiorū dauid inter prospera videlicet et aduersa equanimiter te habēdo tāquā per mediā aciem inimicorū transeas. ac de cisterna bethlemitica aquā hauriēdo. potū desideratū sūmo regi offeras. ii. regū xxiii. Teipsū videlicet exponendo laboribus cunctis. vt ei⁹ solius pareas bñplacito voluntatis. Induere sicut gygas stola bellica. accipe armaturam meā. nō precedat sed sequat armiger dñs suū. quia de calice de quo bibi potaberis. et aduersa que ptuli tu quoque pro posse spūaliter patieris. Nepe cor tuū ob quotidianā mortificationē sensualitatis rōni contrariantis et ipetū multarū tribulationū te dilectioni mee disponentiū angustiabitur. et quodāmodo sudore sanguineo perfundet. Ortū quippe plantationū tuarū roseis floribus angustiis videlicet et tribulationibus ipugnare desidero. Inueteratas namque vite consuetudines vincendo captiuaberis et quasi ligaberis. ab aduersariis quoque meis occultas calūnias et manifestas iniurias ac verecūdias sustinebis. Sed et passionē meam in pectore meo tāquā mater fidelissima filiū batulans in suo pectore iugiter portabis. Reprehensiones et iudicia iūsta a multis patieris. detractioēs multas ab emulis habebis.

z qñ spinis caput tuū coronabif cū spūalia exercercia
iudie stimulis suppmēt. Post hec mecū extra castra e
duceris simlqz i ppezia mea portabis. qñ teipz p pziā
voluntate z os creatas de salute te ipediētes deserue
ris p posse tuo: velut hō moritur⁹ cūcta deserit in vltio
eritu sps sul. Jgit forti aio esto z ppara aiaz tuā ad tē
ptationē Eccl̄ici. ii. a. Quia q̄ ventura sunt anūciaut ē.
Discipulus. O iudicioz dei abissus imperferutabi
lis. O eterne preordinationis snia formidolosa. Cur si
dicere licet non decreuisti saluare genus humanū per
aliū moduz magis quietū. O si dicere licet miseris ad
te quare sic fecisti. Nūqd in tua sapientia non potuisti
inuenire aliū modū per quē miseros saluares. z tuam
dilectionē ostenderes: vt sic z te ipsuz a tantis dolori
bus. nosqz a passionibus tantis supportartes. Merito
proinde propheta scūs occulta aia dersione consiliū
hoc quasi ipugnare ausus est dicens. Quare futurus
es quasi vtr vagus nō vt vir fortis qui nō potest. sal
uare. **S**apientia Diuina substantia oēs formā quā
intellectus humanus attingit sua virtute excedit. Un
de sicut nō potest ipsā apprehendere: ita nec profun
ditatē iudicioz ipsius: per que creata omnia suū ficiē
forciuntur. n̄ poterit inuestigare. Proinde a talibus q̄
ex solo diuine voluntatis bñplacito dependent a ni
mia z curiosa inquisitione cauendum est. ne videlicet
scrutatorz dine maiestatis opprimat a gloria. puerbio.
xxv. b. In hac autē imensitate deus per suā omnipoten
tē virtutē humanā naturā multis aliis modis recupe
rare poterat. sed stantibus condicionibz vt n̄c nullus
pgruētior mod⁹ erat. Autor ei nate i sua opatione nō
attendit qd sua virt⁹ preualeat. sed qd vnicuiqz creatu
re congruū scd̄z suā naturā existat. Cū autē hō paucissi
mas vitates z rez etiā naturalū ex inferiorz deductio
nibz scientificis ob iperfectionē itellect⁹ hūani sciat. et
casdē nō nisi cū magno studio z diutino labore acqui

rat Jteq; naturalit de visibilibz ad iuisibilia de corpa
libz ad spūalia, pcedat. quo^o q̄so congruenti^o dina mī
steria sciri poterāt. maxieq; illa preclara fidei p̄cipia
oēz facultatē intellect^o excedentia nisi vt ea sapia dina
carne induta. vtpote veritas infallibilis reuelaret. vt
sic iuisibilia dei a creatura mūdi per ea q̄ facta sūt in
tellecta p̄spicerent. sēpiterna quoq; virtus ei^o ac dīni
tas. ad ro. i. d. per assūptā hūanitatē nota fieret. Idō etiā
q̄ per iordinatā delectationē gaudia amiserat qualiter
ordinat^o quā per t̄palē tribulationē amissa recupera
re debuerat. Ampli^o autē cū via q̄ ducit ad vitā. sic arda
z semite anguste z añ icarnationē fuerūt nimis trite q̄
liter poterat bec via leuior fieri nisi hoc mo^o vt ipse q̄
hāc tradidit p̄iret. z viā laboriosā amarissie pacien
do alleuiaret. z sic creature facilioz fieret cū t̄psam cre
ator procedendo tāta sedulitate calcaasset. Perpende
adhuc ex temetip̄o si morti obnoxius iudicialit̄ plectē
d^o fores. Si q̄s ictū ferietis p̄ te excipet i corpe suo. z te
illesū abire p̄mittet quo^o maiorē caritatē z dilectioēz ē
oñdē posset. vel debitozē sibi p̄stitueret. teq; ad reada
mand magis icitaret. **I**nfrōga d̄s creatas z docebūt
te ordinē tot^o vniūsi z t̄ndebit ē q̄ scōz nullū pulcrio
rē z cōgruentiorē mod̄ seruāda fuerat iusticia. simul z
mia oñdēda. nāra hūana exaltāda. bonitas dina effū
dēda. Deniq; celū z t̄ra pacificāda: q̄ cū dolore passio
nis tāti mediatoris. z amaritudinē mortis ipsi^o nec te
labor electoz̄ creat. at adūsa piclā frāgāt ipa nāq; ief
fabilis p̄ntie mee suauitas. z aōris dulcedo admirāda
at n̄ fētire at leuissie ferre faciet oia aduersa vnctione
magistra. Quis ei p̄uilegio spūalis p̄solatiois at grā su
pnevisitatiois apli^o gaudet. quā q̄ durissias p̄p̄t me su
stiet t̄bulatioēs. Amaritudinē teste min^o curabit q̄ nu
clei dulcedinē frequenti^o p̄regustaūit. Jtē athleta qui
fortē z propiciū adiutozem in conflictu habere dig
noscutur pro magna parte iam triumphasie speratur.

Igitur nō concedat cor tuū: sed passionē meā semper
in mente habeto. z eā in corde tuo quasi in libro scribe
z ei quantū valeas studeas conformare. Nūc vero ama-
ritudinē salutifere passionis mee tibi affectuosius icul-
care cupiens ordinē narrationis ipsius ulterius profe-
quamur. Eductū me extra castra suspenderunt in cru-
cis patibulo inter duos latrones. Ad hoc dū taxat vt
mors mea turpior appareret. Cūq; sic fixus manerē:
z seuissimis doloribz mortis circumdat⁹ esse. oculi mei
luciferi fuerunt contenebrati. aures diuine derisioibz
replere. olfactus propter malū odorē afflic⁹. os meū
dulcissimū felleo potu amaricatū. Percusserūt me. vul-
nerauerunt me. z durissimis castigationibz carnē meā
lacerauerūt: ita vt ppē atroces ic⁹ sāguis vnde erūpē-
tes sequerētur. z per corpus delicatū sparsim decurrē-
tes ipsū sanguine eruentatū cunctis demonstrarent. O
si vidisses me in illa hora tā miserabiliter pendentem
in patibulo: defecisset aīa tua pre dolore. En in hora z
in tēpore illo flebili spaciōsa terre latitudo michi defe-
cerat: ita vt nō haberem vbi caput meū miseris plenū
reclinarem. sed inclinatū dependebat. Collū meū ala-
pis z percussionibus afflixerant. faciem meā elegantē
sputis imundā reddiderant. pro viuido colore paloz
vmbrosus: vultū occupauerat. z tota formositas mea ī
tantū extincta fuit z emortua: vt aspectus mī debitus
tā non esset: sed quasi leprosi alicuius aspectus viluisse
putaret. **ysayē xl^o.** **D**iscipulus O quis mī det tam in
hac hora tuā hanc faciē amabilē sub hac lugubri for-
ma iuxta votūz prospicere: ipsaq; perfundere resolute
corde. vehementissimo ymbre lacrimaz. O speculum
mundicie virtutū z grāz oīz pulcerrimū abiectū ī qđ
desiderant angeli prospicere. iocūdissimūq; obtutibz
suos gaudent oculos defigere felicitate indefessa. Quis
dabit cordi meo tā eximīū z precipuū compassionis af-

fectū: vt sua ex inensitate omni singulari amore fla-
grantiū motiuas superet compassionēs. O si possem
omniū oculoꝝ vberes lacrimas effundere. omniumqꝫ
linguaꝝ motiuas et flebiles voces habere: vt passioni
tue tantas efficacius daretur rependere vices. **Sa-**
pientia. Nemo melius passioni mee rependit vices qꝫ
qui nō solū verbis. sed etiā factis ipsā prosequitur: qui
stigmata id est crucis opera iugiter in suo portat cor-
pore. se meis humiliter ꝓmendando vestigijs prospe-
ra videlicet calcans ⁊ aduersa nō formidans: qui ar-
denti semper desiderio ad culmen tendit spūalis per-
fectionis. Dico tibi qꝫ nec tot lacrimarū ymbres quot
a quarū sunt gurgites corā me essent tam acceptabiles
qꝫuis etiā lacrimae pie ex affectu cōpassionis proceden-
tes amabiles ⁊ grates corā deo existant. **Discipulus.**
O amantissima sapientia idcirco qualiter me tibi in ꝓ-
dictis passionibus conformare debeam cupio edoceri.
Sapientia. Auerte oculos nē videant nociua. au-
res ne audiant vana. ⁊ pro dulcibus sume amara. Cor-
poris tui supfluas ⁊ inordinatas amoue delicias. cor-
dis tui pacem ⁊ quietē in me solo requiras. cūctas trī-
bulationes gaudenter suscipias. mala illata patienter
sustineas. ⁊ despiciabilis ab oibus videri concupiscas.
Disce volūtates tuas in oibus frangere. ⁊ concupiscē-
cias carnis tue ob amorem saluatoris pro te morien-
tis iugit mortificare. Hec sūt fili mi. hec sūt in qꝫ palma
principia que tibi ceterisqꝫ amatoribꝫ suis tradidit et
na sapientia que in hoc libro aperto videlicet corpore
meo crucifixo sicut vides sunt exarata. **Discipulus.**
Tā copiosa ⁊ imensa est redemptionis tue fidelitas. ⁊
cunctoꝝ excedens ingenia mortalium: vt etiā postpositis
oibus ceteris bñficiis multiplicibus sola passionis
ex amore procedentis tā larga imensitas. ⁊ tā pia fide-
litas sibimet totū iure rapiat dilectionis affectū. Sed

ñc o eterna sapia aia mea iterato a te audire vehemē
ter sitit hoc qđ miseris tā dulcē sapit. Quid obsecro
sibi vult tant⁹ amor vel qđ cogitasti. qđ tā amara pati
voluisti. Quare ē ipi nō prouidisti. z ppict⁹ ē nō fuiti
leuius nāqz absqz oī dubio hoc facere licuisset si placu
isset. ¶ Sapia. Amoris magnitudo hoc me face
re nō permisit. Caritatis flāma intm̄ defecit qđ in nul
lo parcere voluit. nil cōdescēdere admisit. hec nāqz in
tm̄ in me exarsit vt nullus vniqz sciens tā feruēde li
pidissimos aquaz fontes desiderauit. aut moritur⁹ vi
tā cunctis mortalibz opratā affectauit. sicut ego ex a
more sitiui peccatores saluos facere. z me eis amabi
lē exhibere facilius dies iā p̄terita reitabitur. z flo
res ab inicio mundi arefacti reuiescent. pluuiaz gut
te innumerabiles recolligent qđ mensurari aut estima
ri possit caritatis z dilectionis mee imensitas incōpre
hēnsibilis. Un̄ z corpus meū formosū doloribz inume
ris tāqz quibusdā amoris signaculis tā multiplicē cō
signatā fuit. qđ nō inueniebāt nec spaciū vni⁹ puncti in
meo corpore crucifixo qđ nō dolore z amore singulari
reluceret. Et hoc quoqz ē in presenti aliqualitē videre:
dispensatiue cōceditur. Uide ñc man⁹ meas vtrasqz lō
gas z pulcras clauis accerrime perfossas brachia at
trociter extenta. pedes perforatos crura ad modū fes
sa. z violenta quādā cācellatione cōstricta. respice deli
cata corpi mēbra. tā arte reclusioni mancipata san
guine quoqz respersa z perfusa. Corp⁹ meū iuuenili de
core venustū a flore suo decidit: z emarcuit. Asprimū
crucis lignū erat delicati dorzi reclinatorium Corp⁹
pōderosū clauis cōfirū deorsū sua mole trahēbat. z in
de dolor vulnēz meoz augebat. Quid plura. A plāta
pedis vsqz ad v̄ticē seuissis vulneribz z amarissis dolo
ribz repleuerūt me. Tren. iiii. f. Deduxerūt in lacū mor
tis vitā meā nō pepcerūt sed iēbiauerūt me amaritu
die z exq̄sitis cruciatibz regē glie vexauerūt z hec oīa

amoris vulnera cū magno sustinui cordis desiderio vt
meo liuore pctōrū vulnera sanarē. p pctōribz miseris
satisfactōne ⁊ oēs redire volētes patē celesti recōsiliārē.
Qualit̄ aia q̄ spōsū p pctm̄ pōiderat ip̄z sub cruce p feruidam
penitentiā iuenit christi passione adiuta. **¶** **E**plm̄ quartū
Effūdite lacrimas oculi mei plorate ⁊ nolite deficere
Leta hui⁹ mūdū vniūsa abscedāt. Lūcta q̄ n̄ sola
cū cā tē videbāt. pcul recedāt. ⁊ me solitudinē meroris
aicā tristitie ac sociā q̄rē sinātyt deflere possi repētina
mala q̄ n̄ ex pctōz nebula supuenerūt. ⁊ me quonō le
tis successibz gaudētē iuucili decore florentē ad p̄ntez
miseriā deduxerūt. Ad temetipsā igit̄ o aia mea itroz
sū recurrens. ⁊ labentia cūcta supgradiens vastā soli
tudinē. p̄fūdissimaz tristitiāz perq̄rē. ⁊ excelsos mon
tes rememorataz miseriāz pete. cordeq; sauciato. vo
ce flebili ⁊ eiulata miserabili exclamantē tā valide vt
montiū ⁊ colliū alta cacumia. aerisq; excelsa auspicia
vsq; ad sūmū celi cōuera vox ista lamentabilis perti
gat. ⁊ aures illas pietate plenas celestiiū spiritūū per
ueniat. Talibzq; clamoribz eos aggredere ⁊ dic. O la
pidos viui mōtes excelsi cāpi ludōsi sydereaz māsionū
q̄s n̄ deryt ignis iste vehemētissim⁹ calore nimio p̄cor
dia mea adurēs ⁊ lacrie amarissie vberime tā p̄fluen
tes vos moucāt ad p̄patied̄ m̄. ⁊ ad leniēd̄ dolorē meū
dolorē vtiq; icōpabilē cordi meo vī faciētē aīe viscera
cruciatē ⁊ me puniētē medullit̄. Deu me ifelicē Siq̄d
spōsus ille celestis me sua caritate p̄uenerat enut̄erat
ī spōsā elegerat. anulo suo subarraūat. ⁊ ornaūat sūlti
plicif̄ Melz lac ex ei⁹ ore melliflūo frēq̄t⁹ suscepi Oscu
lo oris sui itēd̄ p̄fruit̄ sū. sūnūq; etiā āplexu spūali. spūa
lis ille spōsus liberū amator lenierat ⁊ repleuerat mul
tiplicibz bonis. At ego miser a omnibus his ingra
ta. cum in honore essem non intellexi. sed ab ipso auf
fugi recessi ⁊ apostataui Ne michi. quia ipsum perdidī
Ne michi. quia vnicū cordis mei gaudium dereliqui.